MRF 2021.198

EU-Domstolens dom af 28. oktober 2021, 2. afd., sag C-357/20, Magistrat der Stadt Wien (Grand hamster - II)

Den geografiske udstrækning af beskyttelsen af bilag IV-arters yngleområder efter habitatdirektivets art. 12(1)(d) omfatter også omgivelserne omkring et yngleområde og er tidsmæssigt ikke begrænset til selve yngleperioden. Forbuddet mod beskadigelse af yngleområder omfatter en nedsættelse områdets økologiske funktionalitet som yngle- eller rasteområde.

Efter habitatdirektivets art. 12(1)(d) skal medlemsstaterne indføre et forbud mod uagtsom beskadigelse eller ødelæggelse af bilag IV-arters yngle- eller rasteområder. IE, der var medarbejder i en entreprenørvirksomhed, blev af myndighederne i Wien pålagt en administrativ bøde for at have udført bygge- og anlægsarbejder i et yngleområde for den europæiske hamster, der er omfattet af habitatdirektivets (92/43) bilag IV. Medarbejderen anfægtede bøden med henvisning til, at den europæiske hamster ikke længere anvendte det pågældende areal ved bygge- og anlægsarbejdets gennemførelse. Dette førte til en præjudiciel sag for EU-Domstolen, der i sag C-477/19 fastslog, at beskyttelsen af bilag IV-arters "rasteområder" omfatter også et rasteområde, som ikke længere benyttes af en art, hvis der er tilstrækkelig stor sandsynlighed for, at arten vender tilbage til det pågældende rasteområde (**MRF 2020.10 EUD**), men afviste at besvare de øvrige spørgsmål, da der manglede tilstrækkelige oplysninger. Den østrigske domstol stillede herefter yderligere spørgsmål om den tidsmæssige, geografiske og indholdsmæssige udstrækning af habitatdirektivets beskyttelse af "yngleområder", og fremsendte yderligere oplysninger om sagens omstændigheder. Heraf fremgik bl.a., at anlægsarbejdet med opførelse af bygningen var sket i et område, hvor den europæiske hamster levede i huler, at der inden arbejdet blev påbegyndt var sket en fjernelse af plantedække, og at der var anlagt tilkørselsvej og etableret parkering i umiddelbar nærhed af indgangen til den europæiske hamsters huler. Meningen med at fjerne plantedækket var at få den europæiske hamster til at flytte til områder, som var særligt beskyttet og forbeholdt den europæiske hamster. De østrigske myndigheder mente, at dette var i modstrid med den østrigske gennemførelse af habitatdirektivets art. 12(1)(d), hvilket var baggrunden for straffesagen. Den østrigske domstol var imidlertid fortsat i tvivl om den geografiske og tidsmæssige udstrækning af beskyttelsen af levesteder, og hvilke kriterier der skulle tages i betragtning ved vurdering af, om der var sket beskadigelse eller ødelæggelse af yngleområderne for bilag IV-arter, hvilket var baggrunden for denne anden præjudicielle forelæggelse i sagen. EU-Domstolen lagde til grund, at de skadelige foranstaltninger i denne sag bestod i, at plantedækket var fjernet fra omgivelserne omkring indgangene til den europæiske hamsters huler samt rydning af pladsen og anlæg af tilkørselsvej og parkering tæt ved indgangene til hulerne. EU-Domstolen fastslog herefter, at den geografiske og tidsmæssige udstrækning af beskyttelsen af bilag IV-arters yngleområder efter habitatdirektivets art. 12(1)(d) omfatter også omgivelserne omkring et yngleområde, når omgivelserne er nødvendige for at yngle med succes. Kriterierne for, om en aktivitet er omfattet af forbuddet mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngleområder, er, om aktiviteten medfører en nedsættelse af yngle- eller rasteområdets økologiske funktionalitet for en dyreart omfattet af bilag IV, uanset om indgrebet er forsætligt.

Kommentar: *Dommen må forstås på den måde, at projekter og andre aktiviteter, som nedsætter den økologiske funktionalitet af et område, der anvendes som yngle- eller rasteområde af bilag IV-arter, er omfattet af forbuddet i habitatdirektivets art. 12(1)(d), så en fravigelse må ske efter den særlige undtagelse i habitatdirektivets art. 16. Dette giver problemer for den danske gennemførelse af habitatdirektivets beskyttelse af bilag IV-arter, da kommunerne kun har mulighed for at benytte den danske gennemførelse af undtagelsen i art. 16, når der er indhentet udtalelse fra Miljøstyrelsen, henholdsvis når Miljøstyrelsen har meddelt dispensation. Se herom uddybende Pagh:* ***MRF 2021B.2***

MRF 2021.198

samt Basse og Pagh: TfM 2021.343 vedrørende den opsættende virkning af klage over byggeri på Amager Fælled af hensyn til bilag IV-arten stor vandsalamanders levested.

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

28. oktober 2021 (*)

»Præjudiciel forelæggelse – bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter – direktiv 92/43/EØF – artikel 12, stk. 1 – streng beskyttelsesordning for dyrearter – bilag IV, litra a) – Cricetus cricetus (den europæiske hamster) – raste- og yngleområder – beskadigelse eller ødelæggelse«

I sag C-357/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Verwaltungsgericht Wien (den regionale forvaltningsdomstol i Wien, Østrig) ved afgørelse af 10. juli 2020, indgået til Domstolen den 31. juli 2020, i sagen

IE

mod

Magistrat der Stadt Wien,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af formanden for Første Afdeling, A. Arabadjiev (refererende dommer), som fungerende formand for Anden Afdeling, og dommerne I. Ziemele, T. von Danwitz, P.G. Xuereb og A. Kumin,

generaladvokat: J. Kokott,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– den tjekkiske regering ved M. Smolek, J. Vláčil og L. Dvořáková, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved C. Hermes og M. Noll-Ehlers, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 12, stk. 1, litra d), i Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (EFT 1992, L 206, s. 7, herefter »habitatdirektivet«).

2 Denne anmodning er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem IE, der er ansat hos en byggeentreprenør, og Magistrat der Stadt Wien (den kommunale forvaltning i Wien, Østrig) vedrørende sidstnævntes vedtagelse af en administrativ afgørelse, hvorved IE som straf blev pålagt at betale en bøde, med hensyn til hvilken der i tilfælde, hvor bøden ikke kan inddrives, fastsættes en forvandlingsstraf for i forbindelse med et projekt til opførelse af en bygning at have beskadiget eller

ødelagt raste- og yngleområder for arten *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster), der fremgår af den liste over beskyttede dyrearter, som er nævnt i litra a) i bilag IV til habitatdirektivet. Denne tvist har allerede givet anledning til en anmodning om præjudiciel afgørelse, som Domstolen tog stilling til i dom af 2. juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Den europæiske hamster) (C-477/19, EU:C:2020:517).

Retsforskrifter

EU-retten

3 Habitatdirektivets artikel 2 bestemmer:

»1. Formålet med dette direktiv er at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne samt de vilde dyr og planter inden for det af medlemsstaternes område i Europa, hvor [EUF-t]raktaten finder anvendelse.

2. De foranstaltninger, der træffes efter dette direktiv, tager sigte på at opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper samt vilde dyre- og plantearter af [betydning for Den Europæiske Union].

3. De foranstaltninger, der træffes efter dette direktiv, tager hensyn til de økonomiske, sociale og kulturelle behov og til regionale og lokale særpræg.«

4 Dette direktivs artikel 12, stk. 1, fastsætter:

»Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag IV, litra a), med forbud mod:

a) alle former for forsætlig indfangning eller drab af enheder af disse arter i naturen

b) forsætlig forstyrrelse af disse arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer

c) forsætlig ødelæggelse eller indsamling af æg i naturen

d) beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder.«

5 Blandt de dyrearter af »betydning [for Unionen], der kræver streng beskyttelse«, og som er nævnt i den liste, der fremgår af litra a) i bilag IV til det nævnte direktiv, findes bl.a. *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster).

Østrigsk ret

6 Wiener Naturschutzgesetz (lov om naturbeskyttelse for delstaten Wien) af 31. august 1998 (LGBl. für Wien nr. 45/1998) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »lov om naturbeskyttelse«), gennemfører habitatdirektivet i national ret for delstaten Wien (Østrig).

7 § 10, stk. 3, nr. 4, i lov om naturbeskyttelse gengiver ordlyden af dette direktivs artikel 12, stk. 1, litra d). Den bestemmer bl.a., at det er forbudt at beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområderne for de dyr, som er strengt beskyttet.

8 De sanktioner, som er indført for overtrædelse af § 10, stk. 3, nr. 4, i lov om naturbeskyttelse er fastsat i denne lovs § 49, stk. 1, nr. 5. Ifølge sidstnævnte bestemmelse straffes enhver, som i strid med § 10, stk. 3, nr. 4, i lov om naturbeskyttelse beskadiger eller ødelægger yngle- eller rasteområder for dyr, der er strengt beskyttet, med en bøde på op til 21 000 EUR, eller i tilfælde, hvor bøden ikke kan inddrives, en forvandlingsstraf på op til fire uger, og ved gentagne overtrædelser med en bøde på op til 35 000 EUR, eller i tilfælde, hvor bøden ikke kan inddrives, en forvandlingsstraf på op til seks uger.

9 Ifølge § 22, stk. 5, i lov om naturbeskyttelse kan den kompetente myndighed tillade enkelte indgreb, såfremt den påtænkte foranstaltning i sig selv eller i sammenhæng med andre foranstaltninger, der

søges tilladt af den kompetente myndighed, ikke i væsentlig grad skader beskyttelsesformålet.

10 I bilaget til Wiener Naturschutzverordnung (bekendtgørelse om naturbeskyttelse for delstaten Wien) er *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster) defineret som en dyreart, der er strengt beskyttet.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

11 En byggeentreprenør, hos hvem IE er ansat, havde påbegyndt et arbejde med opførelse af en bygning på et areal, hvor *Cricetus cricetus* (den europiske hamster) levede. Ejeren af dette areal, som var bekendt med disse forhold, informerede byggeentreprenøren herom, og denne udpegede inden påbegyndelsen af arbejdet en miljøsagkyndig. Denne sagkyndige udarbejdede et kort over indgangene til *Cricetus cricetus*' (den europæiske hamster) huler og undersøgte i et specifik område, om hulerne var beboede eller ej.

12 Inden påbegyndelsen af arbejdet foranledigede byggeentreprenøren, at plantedækket blev fjernet, at byggepladsen blev ryddet, at der blev anlagt en tilkørselsvej til byggepladsen, og at der blev etableret et parkeringsområde i umiddelbar nærhed af indgangene til *Cricetus cricetus*' (den europæiske hamster) huler (herefter »de skadelige foranstaltninger«). Formålet med fjernelsen af plantedækket var navnlig at få *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster), som befandt sig i de områder, hvor byggearbejdet skulle udføres, til at flytte sig til områder, som var særligt beskyttet og forbeholdt denne dyreart. Der blev imidlertid ikke søgt en forudgående tilladelse til de skadelige foranstaltninger hos den kompetente myndighed, og der var derfor heller ikke indhentet en tilladelse, inden byggeriet blev påbegyndt. Ydermere blev mindst to huleindgange ødelagt.

13 Den kommunale forvaltning i Wien var derfor af den opfattelse, at IE i egenskab af ansat hos samme byggeentreprenør var ansvarlig for beskadigelsen og ødelæggelsen af raste- og yngleområderne for *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster), og den pålagde ham en bøde i henhold til § 10, stk. 3, nr. 4, i lov om naturbeskyttelse som i tilfælde, hvor bøden ikke kunne inddrives, kunne ændres til en forvandlingsstraf.

14 IE anlagde sag ved Verwaltungsgericht Wien (den regionale forvaltningsdomstol i Wien, Østrig) og anfægtede pålæggelsen af denne bøde bl.a. med den begrundelse, for det første, at *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster) ikke benyttede sine huler ved de skadelige foranstaltningers gennemførelse, og, for det andet, at disse foranstaltninger ikke havde bevirket, at denne dyrearts raste- eller yngleområder var blevet beskadiget eller ødelagt.

15 I denne sammenhæng forelagde denne domstol ved en første anmodning om præjudiciel afgørelse af 12. juni 2019 Domstolen en række spørgsmål om fortolkningen af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), med henblik på at få præciseret, hvad begreberne »rasteområde«, »yngleområde«, »beskadigelse« og »ødelæggelse« i denne bestemmelses forstand omfatter. Ved dom af 2. juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Den europæiske hamster) (C-477/19, EU:C:2020:517), besvarede Domstolen det første af disse spørgsmål ved at fastslå, at den nævnte bestemmelse skal fortolkes således, at begrebet »rasteområder« ligeledes omfatter de rasteområder, der ikke længere benyttes af *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster), når der er en tilstrækkelig stor sandsynlighed for, at den pågældende art vender tilbage til disse rasteområder, hvilket det tilkom den forelæggende ret at efterprøve. Ved denne dom fastslog Domstolen desuden, at de øvrige spørgsmål ikke kunne antages til realitetsbehandling, idet anmodningen om præjudiciel afgørelse var utilstrækkelig med hensyn til fastlæggelsen af de faktiske omstændigheder og de relevante nationale retsforskrifter, og idet der ikke var givet nogen forklaring på de præcise grunde til, at den ønskede fortolkning af EU-retten var nødvendig for den forelæggende ret med henblik på afgørelsen af tvisten i hovedsagen.

16 På denne baggrund har den forelæggende ret indgivet en ny anmodning om præjudiciel afgørelse til Domstolen, som indeholder en mere detaljeret redegørelse for de faktiske omstændigheder, og hvori det præciseres, at »beskadigelse af et rasteområde«, »ødelæggelse af et rasteområde«, »beskadigelse af et yngleområde« og »ødelæggelse af et yngleområde« i henhold til national lovgivning udgør fire særskilte lovovertrædelser, som sanktioneres selvstændigt. Den forelæggende ret finder det derfor nødvendigt for at løse tvisten i hovedsagen at fastlægge såvel den geografiske som den tidsmæssige

rækkevidde af begrebet »yngleområde« samt kriterierne for sondringen mellem »beskadigelse« og »ødelæggelse« af et yngleområde og/eller et rasteområde.

17 Den forelæggende ret ønsker navnlig oplyst, om den beskyttelse, der ydes ved habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), udelukkende omfatter de huler, der konkret benyttes af *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster), eller om den ligeledes omfatter omgivelserne omkring disse huler. Henset til forskellene mellem udtalelsen fra den private sagkyndige, som IE har udpeget, og eksperterne fra den kommunale forvaltning i Wien, har den forelæggende ret desuden anført, at det er nødvendigt at afklare spørgsmålet om, hvorvidt der kun skal tages hensyn til den periode, hvori *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster) konkret og faktisk benytter hulerne, og den periode, hvori denne dyrearts afkom forlader reden, med henblik på tidsmæssigt at kvalificere et yngleområde, eller om der ligeledes skal tages hensyn til den periode, hvori denne dyreart er drægtig, og den periode, hvori den eventuelt udviser ynglepleje.

18 På denne baggrund har Verwaltungsgericht Wien (den regionale forvaltningsdomstol i Wien) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Hvordan skal begrebet »yngleområde« som omhandlet i habitatdirektivets artikel 12, stk. [1], litra [d]), forstås, og hvordan skal et »yngleområde« afgrænses geografisk fra andre steder?

2) Hvilke faktorer skal tages i betragtning ved fastlæggelsen af, om og i givet fald for hvilket tidsrum forekomsten af et yngleområde er tidsbegrænset?

3) Hvilke kriterier skal tages i betragtning ved fastlæggelsen af, om der gennem en bestemt handling eller undladelse er sket en beskadigelse eller ødelæggelse af et yngleområde?

4) Hvilke kriterier skal tages i betragtning ved fastlæggelsen af, om et »rasteområde« som omhandlet i habitatdirektivets artikel 12, stk. [1], litra [d]), er blevet beskadiget eller ødelagt?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

19 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), skal fortolkes således, at begrebet »yngleområde« som omhandlet i denne bestemmelse udelukkende omfatter de huler, der tjener som levested for *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster), eller om det ligeledes omfatter omgivelserne omkring indgangene til de huler, som tjener som levested for denne beskyttede dyreart.

20 Ifølge fast praksis skal der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot tages hensyn til dennes ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, og til de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (dom af 2.7.2020, Magistrat der Stadt Wien (Den europæiske hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).

21 For det første bemærkes, at det af ordlyden af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), fremgår, at medlemsstaterne skal træffe de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i litra a) i bilag IV til dette direktiv med forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder.

22 Denne bestemmelses ordlyd gør det imidlertid ikke i sig selv muligt at afgøre, om den beskyttelse, som denne bestemmelse yder en beskyttet dyrearts yngleområder, ligeledes omfatter omgivelserne omkring disse områder.

23 Hvad for det andet angår den sammenhæng, hvori habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), indgår, har Domstolen fremhævet, at selv om habitatdirektivet ikke indeholder en definition af begrebet »yngleområde«, tager det i denne bestemmelse nævnte forbud ikke direkte sigte på dyrearter, men går ud på at beskytte store dele af disse arters levesteder (dom af 2.7.2020, Magistrat der Stadt Wien (Den europæiske hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, præmis 28).

24 Det følger heraf, at den strenge beskyttelse, der ydes ved habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), har til formål at sikre, at store dele af levestederne for beskyttede dyrearter bevares således, at disse dyrearter nyder de vilkår, der er vigtige for bl.a. at kunne yngle på disse levesteder (jf. analogt dom af 2.7.2020, Magistrat der Stadt Wien (Den europæiske hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, præmis 29).

25 Det bemærkes imidlertid, at en fortolkning af begrebet »yngleområde« i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), som den af sagsøgeren i hovedsagen foreslåede, hvorved rækkevidden af dette begreb begrænses til kun at omfatte *Cricetus cricetus*' (den europæiske hamster) huler, kan indebære, at de områder, der er nødvendige for, at denne beskyttede dyreart kan yngle og få afkom, og som kan omfatte omgivelserne omkring disse huler, udelukkes fra denne beskyttelse. En sådan fortolkning sikrer ikke, at store dele af levestederne for den nævnte dyreart bevares således, at denne dyreart nyder de vilkår, der gør det muligt for den bl.a. at kunne yngle på disse levesteder.

26 I denne henseende har Kommissionen i vejledningen til den strenge beskyttelsesordning for dyrearter af interesse for Fællesskabet inden for rammerne af habitatdirektiv 92/43/EØF (endelig udgave, februar 2007), præciseret dels, at habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), skal forstås således, at den har til formål at bevare yngleområdernes økologiske funktionalitet, dels, at disse yngleområder kan omfatte de lokaliteter, som er nødvendige for kurtisering, parring, redebygning eller valget af æglægnings- eller redested, udrugning- og udklækningssted samt redebygnings- eller fødested, når det benyttes af afkom, som er afhængige af stedet.

27 Det fremgår således af den sammenhæng, hvori habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), indgår, at begrebet »yngleområde« skal forstås således, at det omfatter alle de områder, der er nødvendige for, at den pågældende dyreart kan yngle med succes, herunder omgivelserne omkring yngleområdet, idet denne fortolkning ligeledes understøttes af dette direktivs formål.

28 For det tredje bemærkes, således som Domstolen fremhævede i præmis 18 i dom af 2. juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Den europæiske hamster) (C-477/19, EU:C:2020:517), at det af habitatdirektivets artikel 2, stk. 1, fremgår, at »[f]ormålet med dette direktiv er at bidrage til at sikre den biologiske diversitet ved at bevare naturtyperne samt de vilde dyr og planter inden for det af medlemsstaternes område i Europa«. Ifølge dette direktivs artikel 2, stk. 2 og 3, tager de foranstaltninger, der træffes efter direktivet, desuden sigte på at opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper samt vilde dyre- og plantearter af betydning for Unionen, og de tager hensyn til de økonomiske, sociale og kulturelle behov og til regionale og lokale særpræg.

29 I øvrigt bemærkes, at formålet med habitatdirektivet er at sikre en streng beskyttelse af dyrearter bl.a. ved hjælp af forbuddene i direktivets artikel 12, stk. 1, således, at den i denne bestemmelse fastsatte beskyttelsesordning gør det faktisk muligt at undgå indgreb i de beskyttede dyrearters levesteder (jf. i denne retning dom af 2.7.2020, Magistrat der Stadt Wien (Den europæiske hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, præmis 20 og den deri nævnte retspraksis).

30 Den beskyttelse af yngleområderne for en beskyttet dyreart, der er fastsat i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), skal således gøre det muligt at sikre, at disse områder bidrager til at opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for denne dyreart, således at denne beskyttelse sikrer disse områders vedvarende økologiske funktionalitet.

31 Det vil imidlertid ikke være foreneligt med dette formål at fjerne beskyttelsen for omgivelserne omkring yngleområderne for en beskyttet dyreart, når disse områder kan være nødvendige for, at denne dyreart kan yngle med succes.

32 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at de skadelige foranstaltninger består i fjernelse af plantedækket fra omgivelserne omkring indgangen til *Cricetus cricetus*' (den europæiske hamster) huler, rydning af byggepladsen, anlæggelse af en tilkørselsvej til byggepladsen og etablering af et parkeringsområde i umiddelbar nærhed af indgangene til hulerne.

33 Under disse omstændigheder, og således som det fremgår af såvel den sammenhæng, hvori habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), indgår, som de formål, der forfølges hermed, skal det fastslås, at beskyttelsen af et yngleområde for en beskyttet dyreart, således som det følger af denne bestemmelse, vil miste sin effektive virkning, hvis menneskelige aktiviteter, der gennemføres i

omgivelserne omkring dette område, har til formål eller til følge, at denne dyreart ikke længere vil besøge det pågældende yngleområde, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.

34 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første spørgsmål besvares med, at habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), skal fortolkes således, at begrebet »yngleområde« som omhandlet i denne bestemmelse ligeledes omfatter omgivelserne omkring dette område, når disse omgivelser er nødvendige for, at de beskyttede dyrearter, der er nævnt i litra a) i bilag IV til dette direktiv, såsom *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster), kan yngle med succes.

Det andet spørgsmål

35 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), skal fortolkes således, at den beskyttelse af yngleområderne for en beskyttet dyreart, som ydes ved denne bestemmelse, er tidsmæssigt begrænset.

36 Det fremgår af de sagsakter, som Domstolen er i besiddelse af, at den forelæggende ret nærmere bestemt ønsker oplyst, om denne beskyttelse udelukkende omfatter den periode, hvori *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster) konkret og faktisk benytter hulerne, og den periode, hvori denne beskyttede dyrearts afkom forlader reden, eller om der ligeledes skal tages hensyn til den periode, hvori denne dyreart er drægtig, og den periode, hvori den eventuelt udviser ynglepleje.

37 Med henblik på besvarelsen af dette spørgsmål skal det bemærkes, at Domstolen i dom af 2. juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Den europæiske hamster) (C-477/19, EU:C:2020:517), fik lejlighed til at præcisere rækkevidden af begrebet »rasteområde« som omhandlet i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d). Efter at have foretaget en fortolkning ud fra denne bestemmelses ordlyd, systematik og formål, anlagde Domstolen således en bred forståelse af dette begrebs tidsmæssige rækkevidde, der indebærer, at beskyttelsen af rasteområderne for den pågældende beskyttede dyreart ligeledes omfatter de rasteområder, som ikke længere benyttes af denne dyreart, når der er en tilstrækkelig stor sandsynlighed for, at den nævnte dyreart vender tilbage til disse rasteområder.

38 Henset til betragtningerne i denne doms præmis 24, 29 og 30 vedrørende den strenge beskyttelse, som ydes ved habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), skal en sådan bred forståelse ligeledes lægges til grund for så vidt angår den tidsmæssige rækkevidde af beskyttelsen af yngleområder som omhandlet i denne bestemmelse.

39 Det følger heraf, at en beskyttet dyrearts yngleområder med henblik på at sikre den strenge beskyttelse, som denne bestemmelse yder, skal nyde beskyttelse, så længe det er nødvendigt for at gøre det muligt for denne dyreart at yngle med succes, hvilket indebærer, at denne beskyttelse ligeledes omfatter de yngleområder, som ikke længere benyttes, når der er en tilstrækkelig stor sandsynlighed for, at den nævnte dyreart vender tilbage til disse områder, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.

40 En sådan konklusion bekræftes i øvrigt af en læsning af den i denne doms præmis 26 nævnte vejledning, hvori Kommissionen har præciseret, at yngleområder er afgørende for en beskyttet dyrearts livscyklus og udgør en meget vigtig del af dens samlede levesteder, som er nødvendige for, at den kan overleve, hvilket indebærer, at disse områder skal beskyttes, selv når de ikke benyttes, men når der er stor sandsynlighed for, at den pågældende dyreart vender tilbage til disse områder.

41 Det skal derfor fastslås, at habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), ikke skal fortolkes således, at den beskyttelse af yngleområderne for en beskyttet dyreart, som fastsættes i denne bestemmelse, er begrænset til den periode, hvori denne dyreart konkret og faktisk benytter områderne, eller den periode, hvori den er drægtig, og den periode, hvori den eventuelt udviser ynglepleje.

42 Med henblik på gennemførelsen af den beskyttelsesordning, der er fastsat i denne bestemmelse, tilkommer det således den forelæggende ret navnlig i forbindelse med beskyttelsen af den økologiske funktionalitet af yngleområderne for *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster) at undersøge, om der foreligger en tilstrækkelig stor sandsynlighed for, at denne beskyttede dyreart ud over de perioder, der er nævnt i den foregående præmis, vender tilbage til disse områder med henblik på at yngle.

43 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares med, at habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), skal fortolkes således, at yngleområderne for en beskyttet dyreart skal nyde beskyttelse, så længe det er nødvendigt for at gøre det muligt for denne dyreart at yngle med succes, hvilket indebærer, at denne beskyttelse ligeledes omfatter de yngleområder, som ikke længere benyttes, når der er en tilstrækkelig stor sandsynlighed for, at den nævnte dyreart vender tilbage til disse områder.

Det tredje og det fjerde spørgsmål

44 Med det tredje og det fjerde spørgsmål, der skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvorledes begreberne »beskadigelse« og »ødelæggelse« i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), skal fortolkes.

45 Den forelæggende ret ønsker navnlig oplyst, om de skadelige foranstaltninger udgør »beskadigelse« og »ødelæggelse« af et yngleområde og/eller et rasteområde i denne bestemmelses forstand.

46 I denne henseende skal det bemærkes, at habitatdirektivet ikke indeholder nogen definition af disse begreber, som derfor skal fortolkes i overensstemmelse med deres sædvanlige betydning i almindelig sprogbrug, idet der skal tages hensyn til den sammenhæng, hvori de anvendes, og de mål, der forfølges med den lovgivning, som det udgør en del af (jf. i denne retning dom af 1.10.2020, Staatssecretaris van Financiën (Nedsat momssats for afrodisiaka), C-331/19, EU:C:2020:786, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).

47 Hvad først angår den sædvanlige betydning i almindelig sprogbrug af udtrykkene »beskadigelse« og »ødelæggelse« skal det bemærkes, at disse udtryk omfatter henholdsvis det, at noget forringes, herunder den omstændighed, at noget gradvis svækkes, og det, at noget bringes til at forsvinde.

48 Hvad dernæst angår den sammenhæng, hvori habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), indgår, fremgår det af Kommissionens vejledning, der er nævnt i denne doms præmis 26, at beskadigelse kan defineres som en fysisk forringelse, der berører et levested, et yngleområde eller et rasteområde, som til forskel fra ødelæggelse kan ske langsomt og gradvist nedsætte den økologiske funktionalitet af det pågældende område, således at denne forringelse ikke umiddelbart fører til et tab af funktionaliteten, men kvalitativt og kvantitativt påfører den skade, og på sigt kan føre til, at den fuldstændigt fortabes.

49 Endvidere skal det bemærkes, at det forbud mod handlinger, der forårsager beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder, der er nævnt i denne bestemmelse, i modsætning til, hvad der gælder for de handlinger, som er genstand for det nævnte direktivs artikel 12, stk. 1, litra a)-c), ikke er begrænset til forsætlige handlinger (jf. i denne retning dom af 2.7.2020, Magistrat der Stadt Wien (Den europæiske hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).

50 Hvad endelig angår det formål, der forfølges med habitatdirektivet, skal det endvidere bemærkes, at dette direktiv tilsigter, således som det fremgår af denne doms præmis 29, at sikre en streng beskyttelse af dyrearter bl.a. ved hjælp af forbuddene i direktivets artikel 12, stk. 1.

51 Henset til denne strenge beskyttelsesordning skal det fastslås, at graden af påvirkning af yngle- eller rasteområdets økologiske funktionalitet, uanset om den er forsætlig eller ej, udgør det afgørende kriterium for sondringen mellem på den ene side en handling, der forårsager en beskadigelse af dette yngle- eller rasteområde, og på den anden side en handling, der forårsager en ødelæggelse heraf.

52 Det skal navnlig sikres, at en beskyttet dyrearts yngle- og rasteområder ikke beskadiges eller ødelægges af menneskelige aktiviteter, således at disse områder fortsat frembyder de vilkår, der er nødvendige for, at denne dyreart inden for dette område kan raste eller yngle med succes. Ved en sådan vurdering skal der tages hensyn til de økologiske krav, der gælder for hver enkelt af de berørte dyrearter, som det pågældende individ tilhører, samt til situationen på individniveau for denne dyreart, som benytter det pågældende yngle- eller rasteområde.

53 I det foreliggende tilfælde tilkommer det med henblik på anvendelsen af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), den forelæggende ret at undersøge, om de skadelige foranstaltninger gradvist har nedsat eller fuldstændig fjernet den økologiske funktionalitet af disse områder.

54 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det tredje og det fjerde spørgsmål besvares med, at habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d), skal fortolkes således, at begreberne »beskadigelse« og »ødelæggelse« som omhandlet i denne bestemmelse skal fortolkes således, at de vedrører henholdsvis den gradvise nedsættelse af den økologiske funktionalitet af et yngle- eller rasteområde for en beskyttet dyreart og den fuldstændige fortabelse af denne funktionalitet, uanset om disse indgreb er forsætlige eller ej.

Sagsomkostninger

55 Da sagens behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

1) Artikel 12, stk. 1, litra d), i Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter skal fortolkes således, at begrebet »yngleområde« som omhandlet i denne bestemmelse ligeledes omfatter omgivelserne omkring dette område, når disse omgivelser er nødvendige for, at de beskyttede dyrearter, der er nævnt i litra a) i bilag IV til dette direktiv, såsom *Cricetuscricetus* (den europæiske hamster), kan yngle med succes.

2) Artikel 12, stk. 1, litra d), i direktiv 92/43 skal fortolkes således, at yngleområderne for en beskyttet dyreart skal nyde beskyttelse, så længe det er nødvendigt for at gøre det muligt for denne dyreart at yngle med succes, hvilket indebærer, at denne beskyttelse ligeledes omfatter de yngleområder, som ikke længere benyttes, når der er en tilstrækkelig stor sandsynlighed for, at den nævnte dyreart vender tilbage til disse områder.

3) Artikel 12, stk. 1, litra d), i direktiv 92/43 skal fortolkes således, at begreberne »beskadigelse« og »ødelæggelse« som omhandlet i denne bestemmelse skal fortolkes således, at de vedrører henholdsvis den gradvise nedsættelse af den økologiske funktionalitet af et yngle- eller rasteområde for en beskyttet dyreart og den fuldstændig fortabelse af denne funktionalitet, uanset om indgrebene er forsætlige eller ej.

Underskrifter

---

* Processprog: tysk.